

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri

Kuvaus lasten turvallisuutta edistävistä toimista Keski-Suomen sairaanhoitopiirin vapaaehtoistoiminnassa

Toimintaohjeen tarkoitus

Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä tuli voimaan vuonna 2014 (1.5.2014). Lain tarkoituksena on turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä suojella lasta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta. Lasten turvallisuutta ja koskemattomuutta edistetään parhaiten toimintatapoja kehittämällä. Vapaaehtoisten rikostaustan selvittäminen on vain täydentävä, lasten turvallisuutta varmistava toimenpide. Tietoisuus siitä, että rikostausta voidaan selvittää, auttaa ehkäisemään ongelmia. Ohjeiden avulla toiminnan järjestäjä voi ehkäistä alaikäisen koskemattomuutta ja turvallisuutta vaarantavia tekoja ja tapahtumia.

Tämä ohje on tehty Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä ja sen tarkoitus on varmistaa ja edistää lasten turvallisuutta vapaaehtoistoiminnassa lasten kanssa työskennellessä. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin vapaaehtoistoiminnassa noudatetaan Oikeusrekisterikeskuksen toimintaohjetta* lasten turvallisuuden lisäämiseksi. Toimintaohjeet on hyväksytty johtoryhmässä 5.11.2018. Tässä ohjeessa käydään läpi edellytykset, jolloin rikostaustan tarkistaminen on aiheellista, vapaaehtoistoiminta lasten parissa toimiessa, sekä lapsen turvallisuutta edistävät toimintatavat sairaalassa.

Toimintaohje koskee koordinoitua järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa erikoissairaanhoidossa. Rikostaustan selvittäminen koskee lasten parissa toimivia vapaaehtoisia, jotka ovat valmennettu lastenosaston vapaaehtoistehtäviin sairaalassa sekä perehdytetty lasten parissa työskenteleviin yksiköihin. Toiminnan järjestäjän vastuuhenkilönä toimii terveyden edistämisen suunnittelija. Hän selvittää vapaaehtoistyöntekijöiden rikostaustan sekä hoitaa uusien työntekijöiden perehdytyksen ja lasten vanhempien tiedottamisen alaikäisten turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Hän on myös yhteyshenkilö tilanteissa, joissa epäillään alaikäiseen kohdistuvaa häirintää tai hyväksikäyttöä.

Tehtävänkuvaukset perustuvat toiminnan järjestäjien arvioon siitä, että luokitellut tehtävät ovat sellaisia, joihin valittavan vapaaehtoisen rikostausta voidaan tarkistaa

Edellytykset rikostaustan tarkistamiselle

Edellytykset rikostaustan tarkistamiselle ovat tehtävät, johon kuuluvat:

- 1) säännöllisesti tai olennaisesti alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muta yhdessäoloa alaikäisen kanssa
- 2) henkilökohtainen vuorovaikutus alaikäisen kanssa
- 3) tehtävän hoitaminen yksin tai sellaisessa olosuhteessa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei voida turvata siitä huolimatta, että toiminnan järjestäjällä on käytössä toimintaa koskeva ohje tai tietty toimintatapa, jolla pyritään turvaamaan lasten henkilökohtainen koskemattomuus

Vapaaehtoistehtävät erikoissairaanhoidossa

Vapaaehtoistehtävän järjestäjällä tarkoitetaan tässä Keski-Suomen sairaanhoitopiiriä, jonka nimissä vapaaehtoistehtävään liittyvä alaikäiselle suunnattu toiminta on järjestetty. Toimintaohjeen lisäksi rikostaustan selvittämiseen liittyvät toimintakäytännöt sekä toimintaohjeet tiedotetaan vapaaehtoisille sairaalavalmennuksessa sekä heidän henkilökohtaisissa haastatteluissa. Vapaaehtoistehtäviä sairaalan lastenosastolla voi olla mm.

14.12.2018

Satujen lukija

Vapaaehtoinen voi lukea satuja joko yksittäiselle lapselle tai useammille lapsille joko yleisissä tiloissa tai lasten huoneessa.

Leikkikaveri

Vapaaehtoinen voi toimia lasten leikkikaverina osastolla, joko yleisissä tiloissa tai lapsen huoneessa.

Laulaja / soittaja

Vapaaehtoinen voi musisoida tai laulaa lasten luona joko yleisissä tiloissa tai lasten huoneessa.

Pelikaveri

Vapaaehtoinen voi toimia lapsen pelikaverina (joko konsolipeliltä tai lautapeliltä).

Lapsi tai vanhemmat voivat aina kieltäytyä vapaaehtoistoiminnasta. Vapaaehtoistoiminnan hyväksymisen vanhemmilta / lapselta / nuorelta kysyy ammattilainen.

Turvattomuuden ennaltaehkäisy

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri toiminnan järjestäjänä on vastuussa ja varmistaa alaikäisten turvallisuuden vapaaehtoistoiminnassa. Ennaltaehkäisyä edistävät mm. seuraavat toimenpiteet:

1. Käytäntöjen luominen alaikäisten turvallisuutta koskevien asioiden käsittelemiseksi
  - Kootaan yhteen toimenpiteet ja käytännöt, joilla edistetään alaikäisten turvallisuutta. Ohjeistus hyväksytään johtoryhmässä. Ohjeistus on löydettävissä toiminnan järjestäjän nettisivuilta (www.ksshp.fi/pth - järjestöyhteistyö).
  - Vastuuhenkilö on sovittu alaikäisten turvallisuutta koskevissa kysymyksissä. Vastuuhenkilö on järjestötoiminnasta vastaava henkilö sairaalassa (terveyden edistämisen suunnittelija).
  - Osaston kanssa luodaan yhteiset ohjeistukset, kuinka toimitaan mahdollisessa häirintä- tai hyväksikäyttöepäilyn ilmetessä. Osastolla yhteyshenkilönä toimii vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö ja / tai osastonhoitaja.
2. Vahvistetaan häirintää ehkäisevää ilmapiiriä
  - Lisätään toiminnassa mukana olevien tietoisuutta häirinnästä ja sitä koskevista toimintaohjeista.
  - Luodaan toimintaan yksiköihin avoin keskustelutyöryhmä, jonka kautta myös toimintaohjeita käsitellään ja päivitetään.
  - Varmistetaan, että ohjeet ovat helposti löydettävissä ja kaikkien tiedossa.
  - Tiedotetaan vanhemmille vapaaehtoistoiminnasta ja pyydetään vanhemmilta lupa vapaaehtoistoimintaan osastolla.
  - Varmistetaan, että kaikki tietävät, kehen olla yhteydessä, jos lapsen turvallisuus koetaan uhatuksi.
  - Nimetään lapselle luottohenkilö – omahoitaja.
3. Luodaan selkeät käytännöt alaikäisten kanssa toimivien vapaaehtoisten rekrytointiin
  - Kehitetään tapoja, joilla uusien vapaaehtoisten rekrytointi tapahtuu osastolle. Toimijat tulee haastatella ja valmentaa tehtäviin, sekä heille kerrotaan ko. toimintamallista ja rikostaustan selvittämisestä. Toimijoiden kanssa tehtyihin sopimuksiin on kirjattava vastuut ja sitoutuminen alaikäisten turvallisuutta koskeviin toimintaohjeisiin.

14.12.2018

4. Lisäämällä toiminnan läpinäkyvyyttä
  - Suositaan avointa toimintaa, eli aina voi olla joku toinen aikuinen mukana toiminnassa, jos se on mahdollista.
  - Keskustellaan käytännöistä, aivan kuten muistakin toimintaa / hoitoa koskevista asioista.
5. Kouluttamalla vapaaehtoisia ja keräämällä palautetta
  - Järjestetään vapaaehtoisille koulutusta, jossa kyseisiä asioita käydään läpi.
  - Käydään asioita läpi säännöllisesti myös henkilöstön kanssa, varsinkin kun uusia vapaaehtoisia aloittaa yksikössä.

Puuttuminen häirintäepäilyssä tai häirintätapauksessa

1. Tarkistetaan huolellisesti kaikki valitukset ja epäilykset
Vaikka kyseessä ei olisikaan vakava epäily, asioihin tulee suhtautua vakavasti. Erityisesti, jos nousee huoli, että toiminta ei ole menossa oikeaan suuntaan, asia täytyy nostaa esille ja siihen tulee puuttua. Toiminnan järjestäjä on yhteydessä osapuoliin (lasten vanhempiin, hoitajiin, vapaaehtoiseen).
2. Puututaan rikosepäilyihin välittömästi
Jos on syytä epäillä, että kysymyksessä on rikos, on otettava viipymättä yhteys lasten vanhempiin sekä lastensuojeluviranomaiseen ja poliisiin. Lastensuojeluviranomainen on yhteydessä poliisiin, jos on perusteltua epäillä rikosta. Poliisi selvittää, onko tapahtunut rikos, missä olosuhteissa se on tapahtunut ja ketä asia koskee.
3. Hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita
Tilannetta ei voi eikä kannata hoitaa yksin. Asiasta kannattaa keskustella heti neuvoa antavan vaitiolovelvollisen ammattiasiantuntijan kanssa.
4. Toimitaan lapsen edun mukaisesti.
Lasten turvallisuus on tärkeintä ja huolehditaan aina, että mahdollinen häirintä tai hyväksikäyttö ei jatku.
5. Viestintä selvästi ja totuudenmukaisesti
Varmistetaan, että kaikkia osapuolia (mahdollista epäilyä, uhria ja uhrin vanhempia) kuullaan huolellisesti tapahtuneesta sekä varmistetaan, että kaikki tietävät, miten valituksen tai epäilyn käsittely etenee.

Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä

Lakia lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä sovelletaan henkilöihin, jotka toimivat vapaaehtoisina lasten kanssa sairaalan lastenosastoilla. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjänä on se toimija, jonka nimissä alaikäisille suunnattua toimintaa järjestetään.

Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, johon vapaaehtoiset osallistuvat omasta tahdostaan, oman valintansa ja motivaationsa mukaisesti ilman työ- tai virkasuhdetta järjestävään tahoon.

Rikostaustan selvittäminen vapaaehtoiselta on järjestäjän oikeus, johon järjestäjän pitää arvioida vapaaehtoistehtävät, joissa rikostausta on syytä selvittää. Vapaaehtoisella voi olla jo olemassa oleva rikosrekisteriote, jota hän voi hyödyntää vapaaehtoistehtävää hakiessaan.

* TOIMINTAOHJE Lasten turvallisuutta lisäävät toimintatavat ja vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen